

ANDREEA MIHAELA BĂLTĂREȚU

ECONOMIA TURISMULUI INTERN ȘI INTERNAȚIONAL

Copyright © 2008, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

Editurii Pro Universitaria

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BALTARETU, ANDREEA MIHAELA

Economia turismului intern și internațional / Andreea
Mihaela Băltărețu. – București : Pro Universitaria, 2008

Bibliogr.

ISBN 978-973-129-239-7

330.139

CAPITOLUL 1.

TURISMUL ȘI SEMNIFICAȚIA SA ECONOMICO-SOCIALĂ

Industria călătoriilor și a turismului este considerată ca fiind cea mai importantă și mai diversă industrie a lumii. Multe națiuni ale lumii o consideră ca prima sursă de venituri a economiei, prima industrie generatoare de locuri de muncă, prima industrie ce determină creșterea sectorului privat și prima industrie care determină dezvoltarea infrastructurii. Astfel, dezvoltarea turismului este încurajată, mai ales, în țările în dezvoltare în care alte forme ale dezvoltării economice cum ar fi manufacturile sau exportul de resurse naturale nu sunt viabile din punct de vedere comercial.

1.1. Terminologie turistică

Organizația Mondială a Turismului (O.M.T.) este organismul interguvernamental major care creează cadrul general de desfășurare a activității turistice în lume. În anul 1991, O.M.T. și Guvernul Canadei au organizat la Ottawa Conferința Internațională asupra Statisticilor Călătoriilor și Turismului, ocazie cu care s-a adoptat un set de rezoluții și recomandări cu privire la conceptele utilizate în turism, definiții și clasificări. Astfel¹:

- **călătorul** este reprezentat de totalitatea persoanelor care se deplasează între două sau mai multe locații în orice scop, turistic sau neturistic;
- **turismul** reprezintă activitatea persoanelor care călătoresc către și rămân în locurile aflate în afara mediului lor obișnuit (uzual) pe o perioadă de timp de cel mult un an pentru relaxare, afaceri sau alte scopuri;
- **vizitatorul** reprezintă orice persoană care călătorește într-un loc altul decât cel obișnuit pentru mai puțin de 12 luni consecutive și al cărei scop principal nu este acela de prestare a unei activități lucrative la locul vizitat;
- **turistul (overnight visitor - vizitatorul „de peste noapte”)** este vizitatorul care rămâne cel puțin o noapte în mijloacele de cazare colective sau private la locul vizitat;

Corespunzător, putem face o demarcație între termenii de turist intern și turist internațional. Astfel, **turistul intern** poate defini ca reprezentând vizitatorul temporar care se deplasează în interiorul granițelor țării de reședință pe o perioadă de timp cuprinsă între 24 de ore și un an pentru orice alt motiv decât acela de prestare a unei activități lucrative remunerate la locul de

¹ *International Tourism: A Global Perspective*, OMT, Madrid, 1997, pag. 5

destinație. **Turistul internațional** este vizitatorul temporar care se deplasează în afara granițelor țării de reședință pe o perioadă de timp cuprinsă între 24 de ore și un an pentru orice alt motiv decât acela de prestare a unei activități lucrative remunerate la locul de destinație.

- **excursionistul (same day visitor - vizitatorul „de aceeași zi”)** este vizitatorul care nu-și petrece noaptea în mijloace de cazare colective sau private la locul vizitat.

Reprezentarea schematică a tipologiei noțiunilor anterioare este următoarea:

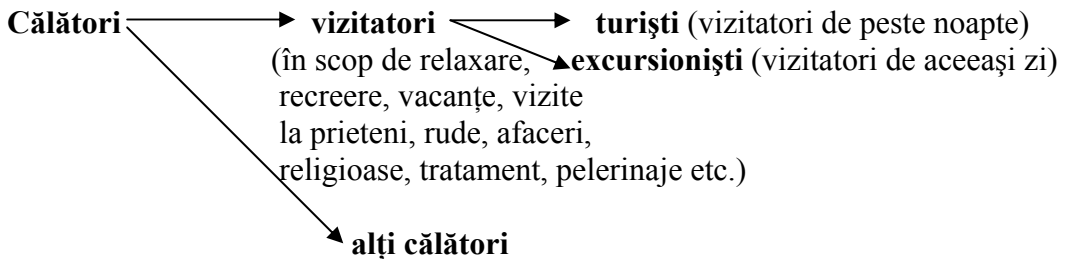

Figura nr. 1.1.: Clasificarea călătorilor

O altă noțiune ce necesită clarificări conceptuale este cea de **vacanțier**. Acesta poate definit ca reprezentând vizitatorul care se deplasează pentru propria plăcere în afara reședinței obișnuite pe o perioadă de timp de cel puțin patru zile, făcându-se în acest fel o diferențiere între turismul de week-end (1-3 zile) și turismul de vacanță (peste patru zile).

În categoria alți călători din figura nr. 1.1. sunt incluse toate acele persoane care nu au scop turistic pe teritoriul unei țări precum:

- persoanele care au scop lucrativ remunerat;
- persoanele care își schimbă domiciliul;
- lucrătorii din zonele de frontieră;
- călătorii în tranzit: *acele persoane care pentru a ajunge la locul de destinație turistică traversează una sau mai multe țări pe al căror teritoriu opririle sunt de scurtă durată și nu au scop turistic;*
- nomazii;
- imigranții;
- refugiații;
- apatrizii;
- diplomații și familiile acestora;
- atașații diplomatici de toate categoriile și familiile acestora (militari, culturali etc.).

Până în prezent, se poate observa o abordare teoretică aproape cristalizată a noțiunilor specifice turismului, din partea specialiștilor, organismelor și instituțiilor de profil.

1.2. Importanța economico-socială, culturală și ecologică a turismului

Cercetările întreprinse asupra importanței turismului în economie relevă faptul că acesta are un impact considerabil asupra economiilor, societăților, culturilor și mediului ambiant al destinațiilor turistice.

Turismul are patru categorii de efecte la nivel național și internațional după cum urmează:

1. asupra economiei.

Turismul acționează ca un factor stimulator al sistemului global. Astfel, turistul este un consumator de bunuri și servicii, cheltuielile efectuate de acesta pe teritoriul destinației gazdă reprezintă venituri (încasări) pentru bugetul local și populația locală. Aceste venituri intră în circuitul economic și, cu cât numărul de rotații este mai mare, cu atât efectele pozitive sunt mai ridicate. Prin urmare, *turismul contribuie la asigurarea unei circulații bănești echilibrate* prin participarea încasărilor din turism la mai multe circuite economice. Se estimează că industria călătoriilor și a turismului va crește cu 4,2% pe an, în termeni reali, în perioada 2007-2016.

Cheltuieli turistice	Al II-lea nivel de cheltuieli	Beneficiari finali (listă parțială)
- cazare	- salarii și alte indemnizații (alte surse de venit)	- agricultori
- alimentație	- bacșișuri și gratificări	- arhitecți
- băuturi	- impozitul pe salariu	- meșteșugari specializați
- spectacole	- comisioane	- măcelari
- haine (îmbrăcăminte)	- muzică și spectacole	- brutari
- cadouri și suveniruri	- cheltuieli generale și administrative	- casieri
- obiecte de uz personal, medicamente, produse de înfrumusețare	- servicii profesionale	
- fotografii	- cumpărarea unor rezerve de produse alimentare și de băuturi	- contabili
- activități recreative	- cumpărarea de bunuri pentru a le revinde	- bucătari
- vizite, excursii ghidate și transporturi locale	- cumpărarea de materiale diverse și de mobilă	- dentiști
- diverse	- reparații și întreținere	- electricieni
	- publicitate și promovare	- angajații din bănci
	- servicii	- anagajații diverselor birouri
	- transporturi	- băcani
	- licențe	- angajații magazinelor de cadouri și suveniruri
	- prime de asigurare	- fabricanții de mobilă
	- închirierea de instalații și materiale	- fabricanții de panouri de semnalizare
	- plata dobânzilor	- creatorii și producătorii de îmbrăcăminte
	- impozitul pe profit și alte taxe	- funcționarii
	- înlocuirea activelor imobilizate	- furnizorii de

		echipamente pentru birouri
	- încasări publice	- furnizorii de obiecte de artă și de artizanat
		- engroșiști
		- editori și tipografi
		- ingineri
		- grădinari
		- lăptari
		- mandatari
		- materiale pentru timpul liber (vânzare/locatie)
		- medici
		- tâmplari
		- opere de binefacere
		- organizații culturale
		- muncitorii din uzine
		- pescari
		- pictori
		- îngrijitori
		- personalul de întreținere a automobilelor
		- personalul ce lucrează în domeniul asigurării
		- instalatori
		- hamali
		- prestatorii de servicii de curățatorie
		- prestatorii de servicii de educație
		- prestatorii de servicii de sănătate
		- prestatorii de servicii de transport
		- prestatorii de servicii publice
		- producătorii și distribuitorii de filme cinematografice și filme video
		- proprietarii și administratorii restaurantelor
		- proprietarii, administratorii și angajații stațiilor turistice
		- proprietarii/angajații marilor magazine
		- depanatori
		- ospătari
		- stațiile de benzină
		- angajații din transporturi

Figura nr. 1.2.: Exemplu de efect multiplicator care arată modul în care cheltuielile turistice irigă toată economia

Sursa: Guide à l'intention des autorités locales: Développement durable du tourisme, OMT, Madrid, 1999, pag. 137

De asemenea, veniturile din turism determină investirea lor pentru dezvoltarea meșteșugurilor locale, promovarea tradițiilor și a obiceiurilor.

Prin dezvoltarea turismului se obține un spor de producție ceea ce reprezintă o contribuție la crearea Produsului Intern Brut (PIB) sau Produsului Național Brut (PNB).

Evoluția contribuției la crearea PIB-ului a domeniului “Turism și Călătorii”, în România, în perioada 2006-2016

Tabel nr. 1.1.

	2006	Previziuni 2016	Rate de creștere anuală 2006-2016 (%)
Industria turismului și a călătoriilor	1,92	2,47	7,6
Economia turismului și a călătoriilor	4,81	5,78	6,7

Sursa: Strategia Autorității Naționale pentru Turism, 1.08.2006, pag. 31

În țara noastră, în anul 2016 se așteaptă ca industria turistică să reprezinte 6,2 miliarde RON (3,4 miliarde USD) ceea ce va reprezenta 2,4% din PIB. Economia turismului și a călătoriilor va genera 48,4 miliarde RON (4,5 miliarde USD) ceea ce va reprezenta 5,8% din PIB.

Trebuie evidențiat faptul că aportul turismului la realizarea PIB-ului diferă sensibil între statele lumii în funcție de nivelul de dezvoltare și structura economiei respective. Astfel, în Insulele Virgine Britanice turismul contribuie la crearea PIB-ului cu 95,2%, în Insulele Maldive cu 74,1%, în Bahamas cu 56%. În țările cu tradiție în turism, procentele variază între 4 - 20%: Spania 19,9%, Italia: 14,7, Franța 12,6%.

Turismul are și o contribuție importantă, superioară altor ramuri industriale, la realizarea valorii adăugate deoarece el presupune un consum mare de muncă vie, inteligență și creativitate.

Turismul are și un efect de antrenare, stimulare și dezvoltare a ramurilor din avalul (materiale de construcții, infrastructură, transporturi) și din amonte (agricultură, industria materialelor fotografice, industria artizanatului). În acest fel, turismul determină dezvoltarea economiei locale dar și a celei naționale, chiar a celei globale. În acest caz, turismul reprezintă și o cale de diversificare a structurii economiei. Astfel, existența industriei turistice într-o anumită zonă, țară, regiune determină apariția unor noi ramuri precum industria agrementului, a artizanatului, a transportului pe cablu, a agențiilor de voiaj etc.. Are un rol important și în dezvoltarea infrastructurii fără de care industria călătoriilor și

turismului nu ar putea exista. Însă, resursele publice alocate pentru subvenționarea dezvoltării infrastructurii sau pentru scutirea de taxe și impozite conduc la reducerea investițiilor guvernamentale în alte domenii critice precum educație și sănătate.

O altă contribuție importantă este și cea de *valorificare superioară a tuturor categoriilor de resurse (economice, turistice, industriale)*, determinând, în același timp, *atenuarea dezechilibrelor regionale*. La nivel internațional întâlnim unități administrativ-teritoriale care beneficiază de resurse economice precum cărbune, minereuri etc. și unele care dețin un bogat potențial turistic (tradiții, arhitectură locală, port popular, peisaje deosebite). Fiecare dintre aceste areale intră în circuitul și schimbul mondial de valori prin intermediul resurselor existente pe teritoriul lor, acestea reprezentând principala sursă de venituri. În acest fel, se atenuază dezechilibrele regionale, se reduc diferențele existente între nivelele de dezvoltare ale diverselor zone.

În altă ordine de idei, *în cazul țărilor poziționate geografic la intersecția principalelor rute terestre și nu numai, acestea pot beneficia de venituri suplimentare obținute ca urmare a numărului mare de turiști care le tranzitează teritoriul.*

Turismul poate determina și *dezvoltarea economiilor la scară mică* (producție și consum mic) prin antrenarea și valorificarea prin turism a unor resurse de interes local precum gastronomia unei zone, meșteșugurile locale.

În plan economic pot apărea și efecte negative ale dezvoltării turismului precum creșterea prețurilor terenurilor, însoțită de sporirea taxelor aferente deținerii acestora, prețuri mai mari pentru bunurile de consum, dependența comunităților locale de dezvoltarea turismului, respectiv vulnerabilitate la modificarea și fluctuațiile cererii internaționale.

2. asupra forței de muncă.

O parte a veniturilor obținute din activitatea turistică este utilizată și în dezvoltarea industriei turistice a țării gazdă ceea ce presupune *crearea de noi locuri de muncă*, o parte revenind administrației locale. Turismul poate crea și efecte inflaționiste precum și o forță de muncă disponibilă. Caracterul sezonier al activității turistice are influențe negative asupra calității serviciilor oferite datorită unei forțe de muncă care nu este pregătită profesional pentru un asemenea loc de muncă.

Astfel, turismul creează la nivel internațional 234 milioane de locuri de muncă ceea ce reprezintă 8,7% din totalul acestora, apreciindu-se faptul că este prima industrie creatoare de locuri de muncă.

Crearea de locuri de muncă determină *reducerea șomajului*, mai ales la nivel local.

În țara noastră, ocuparea în industria turismului și călătoriilor va crește în anul 2016 ajungând la aproximativ 315 000 locuri de muncă față de cele 265 000 de locuri de muncă în 2006. Ca procent din totalul locurilor de muncă din

economie acestea vor reprezenta 3,83% în 2016 față de 3,15% în 2006. Ocuparea în economia turismului și călătoriilor va atinge în 2016 aproape 570 000 de locuri muncă față de cele 485 000 existente în anul 2006, rezultând un surplus de 85 000 de locuri de muncă. Ponderea acestora în totalul locurilor de muncă din economie va fi de 6,92% în anul 2016 față de 5,75% în 2006².

3. asupra comerțului mondial și balanțelor de plăți.

Turismul internațional este un export invizibil care contribuie direct la balanța de plăți a țării de destinație turistică. Turismul este una dintre principalele cinci activități de export pentru 83% dintre țările lumii și o sursă principală de încasări valutare pentru cel puțin 38% dintre statele lumii. Astfel, turismul reprezintă 11,8% din exporturile mondiale (1,754 miliarde US\$), 9,3% din investițiile de capital (1, 010 miliarde US\$) și 3,8% din cheltuielile guvernamentale (300,2 miliarde US\$).

Astfel, *turismul internațional are o contribuție semnificativă la creșterea și diversificarea comerțului mondial.* Pe de o parte, sporirea numărului de vizitatori și a cheltuielilor acestora determină creșterea comerțului internațional. Pe de altă parte, bunurile și serviciile consumate în industria turistică sunt diferite de cele care fac obiectul comerțului mondial în mod tradițional (exemplu: servicii de agrement, produse de artizanat). În plus, *turismul contribuie și la echilibrarea balanțelor de plăți ale țărilor gazdă*, mai ales în cazul în care turismul reprezintă principala activitate economică sau principala sursă de valută (exemplu: Bermude, Bahamas).

Balanța de plăți reprezintă bilanțul ce reflectă creditele și debitele unei țări în raport cu străinătatea.

În conformitate cu standardele Fondului Monetar Internațional, o balanță de plăți are trei părți componente:

A: tranzacții cu bunuri și servicii (așa numita „balanță comercială”).

La rândul ei, aceasta cuprinde opt posturi:

1. marfă FOB (Free on Board) – liber la bord³;
2. aur monetar;
3. navluri;
4. alte transporturi;
5. călătoriile (așa numita „balanță turistică”);
6. veniturile din investiții;
7. tranzacții guvernamentale;
8. alte servicii.

B. plata transferurilor efectuate la punctul A;

C. tranzacții cu capital și aur monetar.

² *Strategia Autorității Naționale pentru Turism*, 1.08.2006, pag. 31

³ prețul la frontiera țării exportatoare, care include valoarea mărfii precum și toate cheltuielile de transport și asigurare până la punctul de îmbarcare

Balanța turistică reflectă încasările și cheltuielile turistice raportate la țările emițătoare sau receptoare de turiști.

Structura unei balanțe turistice

Tabel nr. 1.2.

Debit (cheltuieli)	Credit (încasări)
1. cheltuieli turistice ale rezidenților în străinătate	1. încasări turistice provenite de la turiștii străini
2. importul de mărfuri și echipamente destinate activității turistice	2. exportul de mărfuri
3. transporturi (cota parte plătită companiilor străine pe traseele internaționale)	3. transporturi (cota parte încasată de la companiile străine pe traseele interne)
4. investiții turistice efectuate în străinătate	4. investiții turistice ale firmelor străine
5. plata dobânzilor din investițiile străine și rambursarea capitalurilor	5. randamentul investițiilor efectuate în străinătate în turism
6. calificarea profesională a forței de muncă autohtone în străinătate	6. repatrierea veniturilor forței de muncă naționale angajată în străinătate în turism
7. repatrierea veniturilor plătite forței de muncă străine din turism	7. calificarea profesională a forței de muncă străine din turism
8. publicitate (cheltuieli efectuate de firmele autohtone în străinătate)	8. publicitate (încasări din activitatea prestată firmelor străine care activează în turism)
9. alte servicii	9. alte servicii

În anul 2007, **contul curent al balanței de plăți** a României a înregistrat un deficit de 16 872 milioane euro. Influența determinantă asupra soldului contului curent a avut-o deficitul balanței comerciale, care a însumat 17 586 milioane euro, mai mare cu 49,6% față de anul 2006.

Structura balanței de plăți a României în anii 2006 și 2007

Tabel nr. 1.3.
- milioane euro-

	2006			2007		
	Credit	Debit	Net	Credit	Debit	Net
Contul curent (A+B+C)	38 700	48 856	-10 156	46 456	63 328	-16 872
A. Bunuri și servicii	31 437	43 192	-11 755	36 913	54 234	-17 321
a. Bunuri (export fob-import fob)	25 850	37 609	-11 759	29 380	46 966	-17 586
b. Servicii	5 587	5 583	4	7 533	7 268	265
- transport	1 498	1 916	-418	1 822	2 369	-547